

Innblikk i sårbarhetens filosofi

Martha C. Nussbaum

Sårbarhetens filosofi: utvalgte essay

Oslo: Cappelen Damm akademisk, 2023

197 s.

ISBN 978-82-02-75590-4

Michael 2023; 20: 397–8.

Martha Nussbaum (f. 1947) er professor i rettsvitenskap og etikk ved universitetet i Chicago og en av samtidens mest produktive filosofer. Hun har brede faglige interesser: feminisme, litteratur, følelser, sårbarhet, rettferdighet, rettsregulering. Et gjennomgangstema er hvordan og hvorfor sårbarhet, verdighet og menneskelig variasjon er avgjørende i utformingen av enhver politikk der målet er å legge til rette for at folk kan leve gode liv.

Både hun og Amartya Sen (f. 1933), nobelprisvinner i økonomi, argumenterer for at de reelle mulighetene for å leve gode liv ikke sikres bare gjennom materielle goder (som inntekt) eller rettigheter (som rett til utdanning). Det avgjørende er hvilke forutsetninger den enkelte har for å kunne nyttiggjøre seg dette, og her er det store forskjeller mellom oss. Helsekompetanse og samvalg kan sies å være aktuelle eksempler fra helsetjenesten. Denne «kapabilitetstilnærmingen» ble først foreslått av Sen, og Nussbaum utviklet etter hvert en spesifisert liste av «kapabiliteter», som liv, helse og kroppslig integritet.

Boka *Sårbarhetens filosofi* gir et innblikk i Nussbaums filosofi. Den består av fire artikler, oversatt av litteraturviteren Anders Dunker, mens filosof Odin Lysaker står bak utvalget og forordet. Det er overraskende lite utgitt på norsk av Martha Nussbaum,

Cappelen's
upopulære
skrifter

Martha C. Nussbaum

SÅRBAR-
HETENS
FILOSOFI

Utvalgte essay

Oversatt av Anders Dunker
og med forord av
Odin Lysaker

så det er prisverdig at Cappelen nå bidrar til å fylle dette hullet i sin serie med upopulære skrifter.

Sårbarhet er et menneskelig grunnvilkår, ifølge Nussbaum. Vi er avhengige av hverandre, og en filosofi eller politikk som ignorerer sårbarheten, kan aldri bli rettferdig. Hun argumenterer mot kontraktteori, ikke minst John Rawls' (1921–2002), og skriver: «*Hva har moderne kontraktteorier om rettferdighet sagt om disse problemene? Så å si ingenting. Denne utelatelsen er heller ikke lett å rette opp, for (...) den [er] bygget inn i selve grunnstrukturen til de sterkeste teoriene våre*» (s. 67). Det springende punktet er at partene som inngår i kontraktssituasjonen er forutsatt å være mer eller mindre like og «normalt» fornuftige og rimelige. Men det er vi ikke når vi er som mest sårbare, og kontraktteoriene risikerer slik å utelukke en stor gruppe. Hun forkaster dermed kontraktteori, til fordel for kapabilitetstilnærmingen.

Jeg kjenner ikke forfatterskapet til Nussbaum godt nok til å vurdere om de fire artiklene Lysaker har valgt er de beste til å gi et godt bilde av hennes filosofi på dette feltet. To av artiklene omhandler spesifikt kapabilitetstilnærmingen, det er rimelig. Den siste omhandler dyreetikk og dyrs rettigheter. Det er et område hun har jobbet mer med i det siste, og artikkelen inneholder flere interessante perspektiver, som forslaget om å utvikle prevensjonsmidler for dyr. Lysaker vier en stor del av forordet til å diskutere Nussbaums perspektiv på dyreetikk, og kritiserer det for å være for snevert.

Er antologien egnet til å gi et innblikk i Nussbaums filosofi for dem som ikke kjenner den fra før? Både ja og nei. Den første artikkelen er fra et symposium, der hun diskuterer mot to artikler som vi ikke kjenner til. Det er en tung inngang til forfatterskapet. De øvrige artiklene er stimulerende lesning og lettere tilgjengelig.

Menneskers sårbarhet og kapabilitet er viktige perspektiver for helse-tjenesten. De kan hjelpe oss bort fra forestillinger om at instrumentell likebehandling er rettferdig eller tilstrekkelig. Hvordan dette skal gjøres i praksis er et et diskusjonstema i politisk filosofi.

Berit Horn Bringedal
berit.bringedal@lefo.no

Berit Horn Bringedal er sosiolog, dr.polit. og arbeider som seniorforsker i Legeforskningsinstituttet.